

Meerwaarde van steunpunt beleidsgericht onderwijsonderzoek en verwachtingen voor de toekomst

Advies op eigen initiatief over de evaluatie van SONO

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies op eigen initiatief

Uitgebracht door de Algemene Raad op 23 mei 2019 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: commissie Onderwijsonderzoek op 27 maart 2019, op 24 april 2019 en op 7 mei 2019 onder voorzitterschap van Inge Van Trimpont

Werden geconsulteerd: Raad Basisonderwijs op 3 april 2019; Raad Secundair Onderwijs op 4 april 2019; Raad Hoger Onderwijs op 2 april 2019 en Raad Levenslang en Levensbreed Leren op 2 april 2019

Dossierbeheerder: Marleen Colpin

1 Situering

1.1 Evaluatieprocedure

De Vlor schrijft zich met dit advies op eigen initiatief in het evaluatieproces van het Steunpunt Onderwijsonderzoek (SONO) in. Dat steunpunt voor beleidsgericht onderwijsonderzoek loopt van 2016 tot 2020. De evaluatie moet nagaan in welke mate de doelstellingen tot nu toe gerealiseerd zijn, om daaruit conclusies te trekken voor de toekomst. De evaluatie bestaat uit verschillende onderdelen, o.a. een bevraging van de leden van opvolgingsgroepen waarin ook leden van de Vlor vertegenwoordigd zijn. Daarnaast kiest de raad ervoor om met dit advies het perspectief van de strategische adviesraad als geheel in de evaluatie te brengen.

Een evaluatiecommissie zal de resultaten van alle evaluaties samenleggen en een eindrapport opmaken. De Vlor merkt op dat er te weinig afstand is tussen die commissie en de opdrachtgever, en dat het onderwijsveld er niet in vertegenwoordigd is. In de toekomst moet er meer afstand zijn en een bredere samenstelling.

1.2 Focus van het advies

SONO is een pijler van het kennisbeleid van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming, naast het Steunpunt Toetsontwikkeling en Peilingen en alles wat met een 'niet-bestemd' budget gerealiseerd kan worden. Dat budget wordt grotendeels besteed aan Vlaamse deelname aan internationaal vergelijkend onderwijsonderzoek. Wat overblijft, kan gebruikt worden voor kleinere studieopdrachten, beleidsevaluaties en juridische onderzoeksopdrachten, evenals ad-hoconderzoeksopdrachten.¹ Daarnaast gebeurt er ook onderwijsonderzoek binnen andere onderzoeksfondsen, zoals Strategisch Basisonderzoek, fundamenteel onderzoek en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO) aan de hogescholen.

Omdat de evaluatie van SONO de aanleiding vormt voor het advies, beperken we ons hoofdzakelijk tot het SONO-luik in het kennisbeleid. De Vlor benadert die evaluatie vanuit de plaats van onderzoek in de beleidscyclus en de bruikbaarheid voor het onderwijsveld. Het advies vertrekt van de huidige SONO-cyclus, zoomt in op de meerwaarde van SONO en formuleert toekomstgerichte verwachtingen.

---

¹ Bron: <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/kennisbeleid-in-onderwijs-en-voorming>

2 Themazetting

2.1 Relatie met de beleidsnota

Beleid moet altijd gestoeld zijn op onderzoek. De Vlor waardeert dan ook dat binnen het geheel van middelen voor onderwijsonderzoek expliciet een deel gereserveerd wordt om nieuw beleidsgericht onderzoek te voeren naar antwoorden op kennisvragen die niet beantwoord kunnen worden via bestaande onderzoeksevidentie. De Vlaamse Regering koos ervoor om een aantal openstaande kennisvragen bij nieuwe beleidsmaatregelen voor basis- en secundair onderwijs uit de beleidsnota Onderwijs 2014-2019 te clusteren in SONO. Dat die keuze gevolgen heeft, signaleerde de Vlor al in zijn advies over de themazetting van het steunpunt in 2016.²

Dat de themazetting van beleidsgericht onderzoek geënt is op de beleidsnota, is weliswaar logisch, maar daarnaast moet er ook voldoende aandacht zijn voor de kennisvragen die leven bij de stakeholders in het onderwijs- en vormingsbeleid. Zij geven immers ook mee sturing aan onderwijs. De Vlor wil dan ook de kans én de tijd krijgen om, zoals voorzien in de beleidsovereenkomst,³ advies te geven over de themazetting op een moment dat wel de contouren, maar nog niet de concrete themalijnen vastliggen.

De keuze voor onderwijsonderzoek binnen het leerplichtonderwijs impliceert bovendien dat andere onderwijsniveaus en -vormen en ook bepaalde actoren en schakels met andere beleidsdomeinen onderbelicht blijven. Denk aan hoger onderwijs, volwassenenonderwijs, deeltijds kunstonderwijs, clb, de schakel tussen Onderwijs en Welzijn enzovoort. Nochtans zijn er ook voor die niveaus en actoren belangrijke hervormingen doorgevoerd tijdens deze legislatuur.

Dat is ook geen nieuwe vaststelling. Al in 2007 wees de Vlor op de gebrekkige aandacht voor een aantal onderwijsniveaus en -vormen in het bestaande onderwijsonderzoek.⁴ Dat strookt niet met een visie op levenslang leren als een continuüm⁵ en de verbindingen met andere beleidsdomeinen, en met een visie op evidence-informed beleid. In reactie op de adviezen waarin de Vlor voorstellen doet voor andere onderwijsniveaus, verwijst de minister telkens naar de ad-hocruimte buiten SONO. Wat die ruimte inhoudt en hoe men er een beroep op kan doen, is echter onduidelijk. Wel duidelijk is dat die ruimte te beperkt is voor de vele noden die er zijn.

De Vlor is zich ervan bewust dat er keuzes moeten gemaakt worden voor de themazetting voor een steunpunt, maar het mag niet zo zijn dat bepaalde niveaus, bepaalde actoren of

---

² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de themazetting van het op te richten universitair steunpunt onderwijsonderzoek 2016-2020](#), 28 januari 2016.

³ Beleidsovereenkomst tussen de Vlaamse Regering en de Vlor, artikel 7: "Om wetenschappelijke inzichten optimaal te kunnen gebruiken bij de onderbouwing van zijn adviezen wordt de Vlaamse Onderwijsraad om advies gevraagd over de programmering van het beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek dat relevant is voor de opdracht van de raad."

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies ten gronde over onderwijsonderzoek](#), 20 december 2007, p. 5: "De Vlor ijvert ervoor dat er voor alle onderwijsniveaus en -vormen onderwijsonderzoek wordt uitgevoerd. [...] De beperkte onderzoeksresultaten die beschikbaar zijn voor deze onderwijsvormen en -niveaus maken het immers moeilijk om degelijk onderbouwde beleidsinitiatieven te nemen."

⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de themazetting van het op te richten universitair steunpunt onderwijsonderzoek 2016-2020](#), 28 januari 2016, p. 5: "Indien de overheid longitudinaal onderzoek wil, zou ze best vertrekken vanuit het concept van levenslang en levensbreed leren en daarom alle onderwijsniveaus op een evenwichtige manier in de themazetting opnemen."

interdisciplinair onderzoek a priori niet in aanmerking komen voor onderzoeksfinanciering, laat staan voor een cyclus van meerdere jaren. De keuzes van thema's en onderwijsniveaus die voor de eerste cyclus van SONO gemaakt zijn, mogen niet uitsluiten dat er in een volgende cyclus andere keuzes gemaakt worden. De Vlor wil advies geven over welke kennisvragen prioritair ingevuld moeten worden. De raad vraagt daarnaast duidelijkheid over wat mogelijk is in de niet-bestemde ruimte. Die ruimte moet een volwaardig alternatief zijn voor wat buiten SONO valt, om in de eigen context evidentie te ontwikkelen en zo nieuw beleid te onderbouwen.

De plaats van het onderzoek in de globale beleidscyclus moet goed bewaakt worden. Nu stelt de Vlor immers vast dat sommige beleidsvoorbereidende onderzoeken nog geïnitieerd worden als de beleidsbeslissingen al genomen zijn. Of dat de resultaten van onderzoek nog bekendgemaakt moeten worden als de maatregelen al ingevoerd zijn.⁶ De Vlor verwacht een duidelijk engagement om evidence-informed te werk te gaan bij het nemen van beleidsmaatregelen. Dat vraagt een evenwichtige balans tussen onderzoek en beleidsdesign (zie verder 3.2).

2.2 Relatie met monitoring

SONO houdt enerzijds beleidsvoorbereidend, anderzijds beleidsevaluerend onderzoek in. Dat roept de vraag op naar de relatie met de systematische opvolging van nieuw beleid volgens wetenschappelijk bepaalde indicatoren. Volgens de Vlor moet die systematische monitoring immers structureel voorzien worden bij de implementatie van onderwijsvernieuwingen. Ze moet ook begroot worden in het budget van die beleidsmaatregelen en mag niet ten koste gaan van andere vormen van onderzoek.⁷ Voor de invulling van de vrije ruimte van SONO 2019 stelde de Vlor voor om werk te maken van een monitoringsagenda voor de vele hervormingen die op 1 september 2019 van start gaan.⁸

De systematische monitoring moet niet per se geïntegreerd worden in SONO, maar wel altijd wetenschappelijk onderbouwd zijn. De Vlor wil de monitoringsagenda mee kunnen bepalen en vraagt daarom om op korte termijn een volledig overzicht te krijgen van alles wat loopt en gepland is, incl. de voorziene data van bekendmaking van de resultaten. Die gegevens heeft de Vlor zeker nodig om te adviseren over de (verdere) implementatie en/of bijsturing van onderwijsvernieuwingen.

2.3 Vrije ruimte van SONO

Naast de thematische onderzoeklijnen die over meerdere jaren heen lopen, is er binnen SONO jaarlijks een 'vrije ruimte', een budget dat besteed kan worden aan kennisvragen die in de loop van de beleidscyclus opduiken. Suggesties voor de invulling van die vrije ruimte worden verzameld via de opvolgingsgroepen en de stuurgroep. De Vlor deed de voorbije jaren zijn

---

⁶ Zie ook Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies ten gronde over onderwijsonderzoek](#), 20 december 2007, p. 2.

⁷ Zie ook Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies ten gronde over onderwijsonderzoek](#), 20 december 2007, p. 9.

⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Tijd voor monitoring in vrije ruimte SONO 2019](#), 20 november 2018.

inbreng via een advies op eigen initiatief.⁹ Een voorstel werd weerhouden. Voor vele andere voorstellen gold de boodschap dat ze het beschikbare budget overschrijden of dat ze buiten de scope van SONO vallen.

Om daaraan tegemoet te komen, vraagt de Vlor dat er in verhouding tot het reguliere budget een voldoende structurele vrije ruimte is. De samenstelling en expertise van het consortium mogen ook niet zo beperkend zijn. Zo moet het mogelijk zijn om andere onderzoekers van de instellingen die deel uitmaken van het consortium, aan te spreken voor specifieke onderzoeksvragen, ook van andere disciplines of interdisciplinair. Ook voor de vrije ruimte wil de Vlor, in lijn met de beleidsovereenkomst, om advies gevraagd worden.

2.4 Structuur en kruisbestuiving

De onderzoekslijnen van SONO zijn geclusterd in drie themalijnen: de lerende, de leraar en de school als organisatie, de organisatie van onderwijs. De themalijnen komen overeen met de prioriteiten uit de beleidsnota Onderwijs 2014-2019. Die structuur is een goede hefboom voor verbindingen tussen de verschillende onderzoeken. De structuur moet wel helder doorvertaald worden naar de gebruikers van onderzoek.

Er wordt effectief sterk ingezet op onderlinge kruisbestuiving, maar die kan pas na verloop van tijd op gang komen. Dat SONO-onderzoeken over meerdere jaren heen lopen, is in dat opzicht dan ook een meerwaarde.

2.5 Opbouw van expertise voor kwaliteitsvol onderzoek (looptijd)

Het langere-termijnperspectief van de meeste onderzoeken binnen SONO biedt nog meer voordelen in vergelijking met de kortere looptijd van OBPWO.¹⁰ Door middelen te voorzien voor meerdere jaren, zet de overheid in op capaciteitsopbouw die garanties biedt voor kwaliteitsvol onderzoek. Op die manier krijgen onderzoekers ook de kans om expertise op te bouwen in maatschappelijk relevant onderzoek. De huidige looptijd van SONO (4 à 5 jaar) is volgens de Vlor realistisch en wenselijk met het oog op capaciteitsopbouw en kruisbestuiving.

3 Samenspel van actoren in de werking SONO

3.1 Opvolgingsgroepen

Voor elke themalijn is er een opvolgingsgroep, bestaande uit ambtenaren, onderzoekers en vertegenwoordigers van het onderwijsveld. De rol van de opvolgingsgroep is om de onderzoeken 'inhoudelijk op te volgen, zowel naar wetenschappelijke kwaliteit, beleidsrelevantie als naar valorisatietraject'.¹¹ De Vlor waardeert die kans voor zijn leden en medewerkers van het permanent secretariaat om actief betrokken te zijn bij het onderzoek en een kritisch klankbord te kunnen vormen voor de onderzoekers. De participatie van actoren uit

---

⁹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Tijd voor monitoring in vrije ruimte SONO 2019](#), 20 november 2018. En: Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Onderzoeksvoorstellen voor de vrije ruimte van SONO 2018](#), 26 oktober 2017.

¹⁰ Onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek, uitgedoofd na de opstart van SONO.

¹¹ Uit de beheersovereenkomst van het Steunpunt SONO.

het onderwijsveld in de opvolgingsgroepen kan nog versterkt worden door in alle opvolgingsgroepen alle relevante stakeholders te betrekken, te zorgen voor een goede balans tussen de verschillende groepen vertegenwoordigers, de rollen en verwachtingen te verduidelijken en de werkbaarheid te bewaken.

De opvolgingsgroepen beslissen of een afgewerkt rapport met een 'advies voor vrijgave' naar minister kan vertrekken. Die beslissing is het resultaat van een proces van kwaliteitsbewaking gedurende de looptijd van het onderzoek. Om die rol te kunnen opnemen, hebben de opvolgingsgroepen duidelijk criteria nodig. Als die formele kwaliteitscriteria voorzien zijn, en als iedereen daarin zijn verantwoordelijkheid opneemt, moet het werk van de opvolgingsgroep een voldoende kwaliteitswaarborg zijn voor de vrijgave van een onderzoeksrapport.

Een opvolgingsgroep doet dus aan kwaliteitsbewaking. In die zin kan zo'n groep, hoe ruim ook de deelname van stakeholders, nooit in de plaats komen van de rol die de strategische adviesraad te spelen heeft na vrijgave van de onderzoeksresultaten. De Vlor, als adviesorgaan van alle belanghebbenden bij onderwijs, is dan hét forum waar gedebatteerd moet worden over de wenselijkheid, haalbaarheid en aanvaardbaarheid van de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek.

3.2 Onderzoek vs. beleidsdesign: de status van beleidsaanbevelingen

In 2016 formuleerde de Vlor zijn visie op de relatie tussen onderzoek en beleidsdesign als volgt:

'... een evenwichtige balans tussen onderzoek en beleidsdesign om zo een evidence-informed onderwijsbeleid vorm te geven. Dat erkent enerzijds het belang van onderwijsonderzoek om problemen te beschrijven, de effecten van beleidsmaatregelen in kaart te brengen en te zoeken naar 'wat werkt in onderwijs'. Maar anderzijds kan dat onderzoek als dusdanig niet in de plaats komen van een beleidsbeslissing en dus niet in een sturende rol worden geplaatst. Onderzoek brengt ontwikkelingen in kaart, zoekt naar correlaties en verklaringen. Maar in de beleidskeuzes zal altijd ook een maatschappelijke en een politieke dimensie zitten. Een beleidsbeslissing veronderstelt een politieke keuze tussen verschillende beleidsopties, een afweging vanuit diverse belangen en vraagt dat er draagvlak wordt gecreëerd. Na het onderzoek is er een politieke en beleidsmatige weg af te leggen om consensus te zoeken, van advies en onderhandeling, voor er sprake is van het realiseren van de maatregel. Vooraleer resultaten en aanbevelingen op basis van beleidsgericht onderzoek naar regelgeving te vertalen, is reflectie, discussie en overleg met alle stakeholders nodig.'¹²

Vanuit die visie, die inherent pleit voor een duidelijke rolafbakening, kijkt de Vlor met een kritische blik naar de actuele discussie binnen SONO over de totstandkoming en formulering van beleidsaanbevelingen. Onderzoekers worden geacht die te formuleren op basis van de resultaten van hun onderzoek. Om de bruikbaarheid van de beleidsaanbevelingen te verhogen, loopt momenteel een experiment voor twee kleinere onderzoeken binnen SONO. Het opzet daarvan is om via een gezamenlijke denkoefening van onderzoekers, beleidsondersteuners en

---

¹² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de themazetting van het op te richten universitair steunpunt onderwijsonderzoek 2016-2020](#), 28 januari 2016.

stakeholders beleidspistes te formuleren. De Vlor-leden die lid zijn van de opvolgingsgroepen waaronder de twee studies ressorteren, engageren zich om mee te werken aan het experiment. De Vlor waarschuwt echter voor rolverwarring als beleidsaanbevelingen in co-auteurschap geformuleerd worden. Een duidelijke rolafbakening is noodzakelijk in het belang van het beleidsdesign en de rol van onderzoek daarin.

In de fase van het onderzoeksopzet, bij de voorstelling van resultaten, conclusies en (eerste versie van) de beleidsaanbevelingen, houden de experts uit het onderwijsveld in de opvolgingsgroep de onderzoekers voortdurend de reële context en noden van het onderwijs voor, en reflecteren zij over de relevantie van de bevindingen. Zij bewaken mee dat de aanbevelingen duidelijk gerelateerd zijn aan het onderzoek en wijzen er op wanneer dat onvoldoende het geval is. Er vindt een constructieve dialoog plaats. Daarna is het aan de onderzoekers om autonoom hun definitieve aanbevelingen te formuleren. Zij zijn de enige auteur van die aanbevelingen. Of de opvolgingsgroep zich in die finale versie van de aanbevelingen kan vinden, kan an sich geen reden zijn om een onderzoeksrapport niet positief te adviseren voor vrijgave.

De conclusies en aanbevelingen van onderzoek kunnen nooit rechtstreeks sturend zijn voor het beleid. Aanbevelingen moeten dan ook niet rechtstreeks bruikbaar zijn, maar kunnen helpen om draagvlak te creëren voor beleidskeuzes. Die keuzes zijn het gevolg van publiek debat en politieke beslissingen en die volgen na het onderzoek. Voor het onderwijsbeleid heeft de Vlor een cruciale rol in dat debat (zie verder 4.2).

3.3 Betrokkenheid van scholen en return

Voor de kwaliteit van het onderzoek is het cruciaal dat voldoende scholen met verschillende profielen willen bijdragen aan de dataverzameling. De onderzoekers van SONO signaleren dat het steeds moeilijker wordt om scholen te engageren. Scholen geven aan overbevraagd te worden op dat vlak. Dat ligt niet alleen aan het beleidsgericht onderzoek (SONO, peilingen en internationaal vergelijkend onderzoek), maar ook aan de vragen vanuit hogescholen en universiteiten voor bachelor- en masterproeven.

De structuur van SONO vormt volgens de Vlor een kans om een en ander op elkaar af te stemmen. SONO doet al inspanningen om voor verschillende onderzoeklijnen geclusterd data te verzamelen (bijvoorbeeld in de LiSO-scholen). Dat is een stap in de goede richting en dergelijke initiatieven moeten dan ook gemaximaliseerd worden in een toekomstige cyclus.

Ook bestaande datasets moeten maximaal ingezet worden voor onderzoek. Dat geldt niet enkel voor SONO, maar ook voor alle andere onderzoekers/studenten die nu rechtstreeks naar scholen trekken om nieuwe data te verzamelen. Het zou goed zijn om daarover het gesprek aan te gaan met hogescholen en universiteiten. Dat alles om de belasting voor scholen haalbaar te houden, o.a. opdat zij ook ruimte zouden houden voor hun eigen praktijkonderzoek.

Voor de Vlor is een betekenisvolle return voor scholen die deelnemen aan onderzoek, een must. De voorwaarden die daaraan gesteld worden, zoals een minimumpercentage deelnemers, moeten realistisch zijn voor de scholen. De return moet ook van meet af aan duidelijk zijn. Het is een meerwaarde voor scholen als zij in primeur en gepersonaliseerd schoolfeedback krijgen op basis van hun deelname. Dat is een instrument voor kwaliteitsontwikkeling.

4 Aan de slag met de onderzoeksresultaten

4.1 Transparant en systematisch beleid voor snelle vrijgave

De Vlor verwacht snellere vrijgave van onderzoeksrapporten waarover de opvolgingsgroepen het advies tot vrijgave gegeven hebben. De reden waarom te veel onderzoeksrapporten te lang bij de minister blijven liggen, is vaak onduidelijk. De onderzoeken hebben nochtans de kwaliteitstoets door de opvolgingsgroep doorstaan. Het gaat om onderzoek met publieke middelen en zowel voor het beleid als voor de praktijk is het wenselijk dat zij zo snel mogelijk met de resultaten aan de slag kunnen gaan om hun werking te kunnen onderbouwen. Een snelle vrijgave garandeert maximale impact van het onderzoek voor het beleid en de praktijk. Ook de onderzoekers van hun kant willen zo snel mogelijk kunnen valoriseren, zowel wetenschappelijk als maatschappelijk.

Er is dan ook nood aan een transparant en systematisch beleid van vrijgave.¹³ Dat impliceert dat er voor elk onderzoek, ongeacht de resultaten of beleidsaanbevelingen, een formele procedure en een duidelijk tijdspad geldt, met een maximumtermijn waarbinnen het onderzoek automatisch vrijgegeven wordt. Zo'n procedure, die in de huidige cyclus ontbreekt, is voor iedereen helder en vermijdt vraagtekens bij de gebruikers en frustraties bij de onderzoekers.

Over de publicatie van de onderzoeken moet systematisch en proactief gecommuniceerd worden. Iedere geïnteresseerde moet op elk moment op één plaats een volledig overzicht kunnen vinden van alle onderzoeksrapporten met telkens een duidelijke datum waarop het rapport hetzij verwacht, hetzij opgeleverd, hetzij gepubliceerd wordt. Dat geldt niet alleen voor wie SONO van nabij opvolgt, maar voor iedereen die baat heeft bij kennisname van de resultaten van een of meer onderzoeken.

Voor de uitwerking van het verwachte beleid kan inspiratie gehaald worden uit procedures van andere onderzoeksfondsen, incl. een eventuele differentiatie naar types van rapporten.

4.2 Valorisatie naar beleidsvoorbereiding en onderwijsveld

De Vlor is het forum voor dialoog met het onderwijsveld en dus de plaats waar reflectie, discussie en overleg naar aanleiding van onderzoek kan plaatsvinden in functie van beleidsvoorbereiding. Heel wat resultaten van SONO werden de voorbije periode al ingezet in de evidence-informed werking van de Vlor om nieuwe denkprocessen te initiëren en adviezen te onderbouwen. De Vlor verwacht dat de onderzoekers bereid zijn om minimaal in te gaan op de vraag naar een toelichting of om in dialoog te gaan met de leden over het onderzoek en de verdere valorisatie ervan. Niet iedereen is immers lid van de opvolgingsgroepen.

Tot nu toe zijn de onderzoekers van SONO altijd op die vraag ingegaan. Opdat de Vlor hierop zou kunnen anticiperen én opdat de valorisatie door de onderzoekers binnen een redelijke termijn na afloop van een (deel)onderzoek kan gebeuren, is een duidelijke en snelle vrijgavetermijn noodzakelijk. De Vlor vindt het belangrijk dat met de promotoren duidelijke

---

¹³ Zie ook Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies ten gronde over onderwisonderzoek](#), 20 december 2007, p. 14.

afspraken gemaakt worden over wat verwacht wordt qua valorisatie-initiatieven na afloop van het onderzoek.

De Vlor wil ook mee de valorisatie naar het werkveld bewaken. Veel resultaten van SONO zijn immers relevant en bruikbaar voor de verschillende geledingen en op de verschillende beleidsniveaus, niet enkel voor de Vlaamse overheid. Waar mogelijk moet de vertaalslag dan ook gemaakt worden. In vergelijking met eerdere initiatieven voor beleidsgericht onderzoek, zet SONO daar versterkt op in via een valorisatie-coördinator en de opdracht zich op de verschillende stakeholders te richten. De Vlor ziet daarvan het resultaat: er is meer aandacht voor valorisatie en er is meer differentiatie in valorisatievormen, zowel via publicaties als via seminars en studiedagen. De Vlor verwacht dat die trend zich zal doorzetten.

Om versnippering en overload te vermijden, moet daarbij wel goed nagedacht worden wie welke initiatieven neemt en wanneer. Dat kan gebeuren in de opvolgingsgroepen (vóór vrijgave) en in de Vlor (na vrijgave). De rollen moeten duidelijk afgebakend worden: wat doet de overheid, wat doen de onderzoekers, wat is de rol van intermediairen¹⁴ en van de scholen zelf? De Vlor vraagt betrokkenheid van en afstemming met valorisatie-initiatieven van het onderwijsveld. We zien kansen om die in de toekomst nog sterker op elkaar te laten inspelen en vanuit ruimere samenwerking vorm te geven.

Valorisatie naar het werkveld vraagt voldoende aandacht voor de vormgeving en de stijl. Daarvoor zijn onderzoekers niet altijd het best geplaatst. Zij kunnen wel samen met de pedagogische begeleidingsdiensten en andere intermediairen dieper ingaan op hoe de inzichten meegenomen kunnen worden in de begeleidingspraktijk. De intermediairen zijn strategische partners van scholen inzake onderzoek: zij begeleiden scholen immers 'bij het detecteren en formuleren van vragen, bij het zoeken naar relevante onderzoeksbevindingen en bij de vertaalslag van onderzoeksresultaten naar de school- en klaspraktijk'.¹⁵

Een grootschalige studiedag zien we vooral als een moment van 'lancering' van onderzoeksresultaten, waarna alle actoren ermee aan de slag kunnen gaan. Om een zo ruim mogelijke groep geïnteresseerden zo snel mogelijk te informeren, vindt dat moment bij voorkeur zo snel mogelijk na de vrijgave plaats. Als er een duidelijk tijdspad is, kan dat goed vooraf gepland worden. De lancering moet gezamenlijk en participatief afgestemd worden met het vervolgtraject. Een studiedag waarop meerdere studies uit verschillende onderzoeklijnen gepresenteerd worden, biedt kansen om binnen een beperkt tijdsbestek over veel resultaten geïnformeerd te worden.

De Vlor engageert zich om (SONO-)onderzoek op de beleidsagenda te zetten en wil actief mee nadenken over innovatieve vormen van valorisatie naar het veld.

---

¹⁴ Onder 'intermediairen' wordt in dit advies verstaan: pedagogische begeleidingsdiensten (pbd), centra voor leerlingenbegeleiding (clb), nascholingscentra en andere actoren die de vertaalslag van onderzoek naar praktijk faciliteren.

¹⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over praktijkgericht onderwijsonderzoek: bouwstenen voor een stimulerend beleid](#), 29 juni 2017, p. 5.

5 Een volwaardige plaats voor praktijkgericht onderzoek naast beleidsgericht onderzoek

Beleidsgericht onderzoek maximaal valoriseren naar het onderwijsveld, is één ding. Maar dat biedt geen antwoorden op de kennisvragen vanuit de klaspraktijk (didactiek, organisatie, ...). Die praktijk heeft nood aan onderzoek dat vertrekt vanuit zijn eigen vragen en waarbij het zelf een actieve rol kan opnemen. Scholen zijn immers gemeenschappen van onderzoek: leerlingen en leerkrachten zijn er praktijkonderzoekers. Op die manier worden onderzoeksresultaten een instrument voor kwaliteitszorg van scholen.

De Vlor pleit al lang voor structureel beleid voor praktijkgericht onderzoek, maar bleef ook tijdens deze legislatuur op zijn honger zitten. De raad verwacht dat de nieuwe Vlaamse Regering naast het beleidsgericht onderzoek een apart fonds voor praktijkgericht onderwijsonderzoek voorziet. In zijn advies van 2017 heeft de Vlor alle bouwstenen voor dat beleid aangereikt.¹⁶

6 Conclusie

6.1 Meerwaarde van SONO

De Vlor waardeert de keuze van de overheid om een deel van de middelen voor onderwijsonderzoek expliciet in te zetten voor de ontwikkeling van evidentie om het beleid op verschillende niveaus te onderbouwen. Het concept van een steunpunt met een consortium van onderzoekers, een structuur en een meerjarenplanning vormt een meerwaarde, o.a. voor capaciteitsopbouw en kruisbestuiving. Onderwijsbeleid krijgt op die manier sterkere garanties op kwaliteitsvol onderzoek. Onderzoekers krijgen de kans om maatschappelijk relevant onderzoek te doen. Stakeholders uit het onderwijsveld kunnen via de opvolgingsgroepen het onderzoek van nabij opvolgen en de kwaliteit mee bewaken.

SONO levert effectief kwaliteitsvolle en bruikbare resultaten op voor evidence-informed onderwijsbeleid. Er wordt versterkt ingezet op valorisatie, ook tussentijds. De Vlor kon daarvan de vruchten al plukken en hoopt dat de komende maanden en jaren nog meer te doen. De raad vraagt dan ook dat de volgende Vlaamse Regering kiest voor een volgende cyclus voor een steunpunt voor beleidsgericht onderzoek.

6.2 Toekomstgerichte verwachtingen van de Vlor

De overheid moet zich expliciet engageren om met de resultaten van SONO aan de slag te gaan in de beleidsvoorbereiding. Voor een volgende cyclus zien we een aantal noodzakelijke bijstellingen:

- De themazetting moet verbreed worden naar meerdere onderwijsniveaus en actoren uit de beleidsnota én met vragen die leven in het onderwijsveld. De Vlor wil een volwaardige rol spelen in de themazetting, vroeg in het proces. Hij doet suggesties om de vrije ruimte

---

¹⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over praktijkgericht onderwijsonderzoek: bouwstenen voor een stimulerend beleid](#), 29 juni 2017.

te optimaliseren en vraagt naar meer transparantie en mogelijkheden van de ad-hocruimte buiten SONO. Systematische monitoring moet altijd ingebouwd worden bij nieuwe maatregelen, met een duidelijk tijdspad inzake vrijgave van de resultaten.

- Onderzoeksresultaten en de bijbehorende beleidsaanbevelingen kunnen nooit rechtstreeks sturend zijn voor beleid, maar behoeven reflectie, discussie en debat. Een goede rolafbakening van iedereen die bij SONO betrokken is, is nodig. De participatie van de onderwijspartners in de opvolgingsgroepen kan nog verbeterd worden, al kan zo'n groep nooit de plaats van een strategische adviesraad innemen.
- Zowel onderzoekers als gebruikers hebben nood aan een meer systematisch en transparant vrijgavebeleid én snellere vrijgave van onderzoek, om de valorisatie te kunnen aanvatten. Om optimaal zijn rol in het beleidsproces en de vertaalslag naar het werkveld te kunnen spelen, wil de Vlor een duidelijk zicht hebben op welke rapporten wanneer vrijgegeven worden.

Naast beleidsgericht onderwijsonderzoek moet er ook ruimte zijn voor onderzoek naar kennisvragen vanuit de klaspraktijk. De Vlor dringt aan op een apart fonds voor praktijkgericht onderwijsonderzoek in de nieuwe legislatuur.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Ann Verreth
voorzitter